

TLM_Lausunto_KOLARI_Ylläsjoen ranta-ak_osittainen kumoaminen_
valmisteluaineisto_11062026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** **rakennustutkija Ylimartimo Teija****KOLARI, YLLÄSJOEN RANTA-ASEMAKAAVAN OSITTAINEN KUMOAMINEN,**
VALMISTELUAINEISTO

Kolarin kunta on pyytänyt Tornionlaakson museon lausuntoa valmisteluaineistosta, joka koskee Ylläsjoen ranta-asemakaavan osittaista kumoamista. Lausuntopyyntöön liitteenä museolle on toimitettu kuulutus nähtävillä olostä sekä kaavakartta (17.4.2026) ja linkki kunnan verkkosivuille, jossa valmisteluaineisto on nähtävillä. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristöön, maisemaan ja arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvistä asiantuntija- ja viranmaistehtävistä.

Kumottava kaava

Suunnittelualue sijaitsee Kolarin kunnassa Ylläsjoen varrella Kaunismaan alueella. Kurtakon kylä sijaitsee alueen eteläpuolella noin kolmen kilometrin etäisyydellä. Ylläsjärventie kulkee suunnittelualueen läpi. Suunnittelualue on kooltaan noin 142 hehtaaria ja pääosin rakentamatonta aluetta. Alueen sisällä sijaitsee yksi kiinteistö, jolla on kolme rakennusta.

Asemakaavan tavoitteena on mahdollistaa asemakaavan osittainen kumoaminen Ylläsjoen ranta-asemakaavan alueella. Kumoaminen on käynnistetty ranta-asemakaava-alueen päämaanomistajan aloitteesta. Asemakaava jää voimaan suunnittelualueen ulkorajojen sisäpuolella sijaitsevalle yhdelle kiinteistölle, jolla sijaitsee rakennuksia. Asemakaavan kumoaminen koskee Ylläsjoen varrella Kaunismaan alueella on voimassa oleva Ylläsjoen ranta-asemakaava vuodelta 15.7.1988. Suunnittelualue käsittää Kolarin kunnassa sijaitsevat kiinteistöt 273-402-0009-0010 Anttila ja 273-402-0011-0004 Kumpula, 273-402-0007-0034 Kurtakko, 273-402-0009-0035 Joki-Ylläs, 273-402-0009-0034 Kaunismaanranta, sekä 273-402-0007-0067 Lammasläätinpalo. Kaava jää voimaan kiinteistöllä 273-402-11-39, joka on rajattu kaavan kumoamisen ulkopuolelle.

Suunnittelussa tutkitaan kahta vaihtoehtoa: VE0 Asemakaavaa ei muuteta ja VE1 Asemakaava kumotaan osittain. Molempien vaihtoehtojen vaikutukset on selostuksen mukaan katsottu hyvin vähäisiksi, ettei varsinaista vaikutustenarviointia tehdä. Selostuksessa todetaan, että rakentamaton alue ei muutu kaavan kumoamisen seurauksena. Voimassa oleva rantakaava ei toteudu.

Tornionlaakson museon johtaja

11.06.2026

§ 84/2026

Suunnittelutilanne sekä rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu Tunturi-Lapin maakuntakaavan (2010) alueelle. Alueella ei ole yleiskaavaa ja voimassa oleva ranta-asetus on hyväksytty vuonna 1990. Maakuntakaavassa alue sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M) sekä sisältyy muun muassa *Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistystyksen kehittämisen kohdealueeseen* (mv) ja *Maaseudun kehittämisen kohdealueeseen* (mk). Asemakaavassa alueelle on osoitettu muun muassa loma-asuntojen, asuinpienalojen- ja matkailua palvelevien rakennusten korttelialueita sekä maa- ja metsätalousalueita. Kaava ei ole toteutunut kiinteistöä 273-402-11-39 lukuun ottamatta. Kyseinen kiinteistö, jolla ranta-asetuksen on tarkoitus jäädä voimaan, on osoitettu siinä *Erillisloma-asuntojen korttelialueeksi*. Alueelle saa rakentaa yksi tai kaksiasuntoisia loma-asuntoja (RA). Rakennusten suurimmaksi sallituksi kerrokorkeudeksi on osoitettu I ja rakennusoikeudeksi 300 kerrosalaneliömetriä.

Lähimmät valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön tai maiseman kohteet ja alueet sijaitsevat suunnittelualueen ja Kurtakon eteläpuolella: **Telatie Venejärveltä Kurtakkoon** (RKY 2009) ja **Venejärven kylämaisema** (VAMA 2021). Lähin maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö on **Ylläsjärven kylä** suunnittelualueen pohjoispuolella.

Kiinteistöllä sijaitsee **Takasaajon vanha pääpirtti**, joka on inventoitu Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi hankkeessa 2006-07. Kyseessä on ilmeisesti Kemi-yhtiön 1920-luvulla rakennuttama metsätyökämpä. Inventointitietojen mukaan se on alun perin rakennettu Ylläsjoen pohjoispuolelle Rito-ojan kohdalle ja sieltä siirretty Ylläsjoen Kattilakosken rannalle noin vuonna 1945 mistä se on saanut nimensä. Nykyiselle paikalle Kaunismaan länsireunalle se on siirretty vuonna 1957 edelleen Kemi-yhtiön toimesta savottojen siirtyessä. Sitten se on ollut matkailupalvelujen käytössä ja ilmeisesti nykyisin asuinkäytössä.

Inventointiaikaan 2000-luvun alussa pääpirtin pihapiiriin on kuulunut neljä rakennusta, joihin on kuulunut piharakennus ja parakki. Sitten ainakin osa piharakennuksista on purettu ja pihapiiriin on rakennettu uusi loma/asuinrakennus vuonna 2009. Paikallisesti merkittävä **Takasaajon vanha pääpirtti** liittyy Tornionlaakson ja koko Lapin metsäteollisuuden varhaisimpiin kehitysvaiheisiin ja ilmentää osaltaan Kemi-yhtiön historiaa ja savottaperinteitä. Lisäksi rakennuksen muuttuminen matkailua ja/tai asumista palvelevaan käyttöön savottojen loppumisen jälkeen on yksi Lapin matkailun ominaispiirteistä. Kohteen kulttuurihistoriallisia arvoja ei ole tutkittu tai tunnistettu 1980-luvun lopulla ranta-asetusta laadittaessa.

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan entisen pääpirtin kaltaisten kohteiden säilyminen tulee varmistaa kaavoituksen yhteydessä ja sen vuoksi myös tässä kaavan kumoamisen yhteydessä tulisi voimaan jäävä kaavan osa päivittää kohteen suojelutarpeen vuoksi Alueidenkäyttölain 57 § 2 momentin mukaisesti.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kyseessä olevalta suunnittelualueelta ei toistaiseksi tunneta muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettuja muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kulttuuriperintökohteita. Suunnittelualueen lähistöllä, Teuravuoman alueella on

Tornionlaakson museon johtaja11.06.2026§ 84/2026

toteutettu arkeologinen inventointi 2016, mutta kaavoitettavalla alueella tai sen läheisyydessä ei ole käyty eikä sille ole olemassa ajantasaista inventointia. Mikäli alueelle aletaan suunnitella uutta kaavaa tai tulee muuta maankäyttöpainetta, tulee ajantasaisen arkeologisen inventoinnin teettäminen todennäköisesti kysymykseen. Kaavan osittaisella kumoamisella ei kuitenkaan ole vaikutuksia alueella mahdollisesti sijaitseviin muinaisjäännöksiin.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologisen kulttuuriperinnön osalta arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Kolarin kunta / Kunnanhallitus
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto